

CD KLASSIEK

Opstanding verklankt
CPE Bach

Carl Philipp Emanuel Bach (CPE) Bach (1714-1788), tweede zoon van Johann Sebastian Bach, was van 1740 tot 1767 hofmuzikant van Frederik de Grote in Potsdam, nabij Berlijn. In 1767 volgde hij zijn peetoom Georg Philipp Telemann op als Kapellmeister van de vijf hoofdkerken van Hamburg.

Ter gelegenheid van de tweehonderdste verjaardag van CPE Bach brengt het budgetlabel Helios een knappe opname uit van diens *Die Auferstehung und Himmelfahrt Jesu* door La Petite Bande onder leiding van Sigiswald Kuijken uit 2002. Het is een van de drie grote oratoria's die Bach 'junior' naliet en het dateert uit 1781. Na diverse herwerkingen werd het gepubliceerd in 1787 en het jaar daarop uitgevoerd in Wenen, de muziekhofstad van dat moment, onder leiding van niemand minder dan Wolfgang Amadeus Mozart. De opvoering werd gerealiseerd door de grote muziekliefhebber baron Gottfried van Swieten, die later de jonge Beethoven in de startblokken zou plaatsen.

CPE Bach beschouwt het oratorium als zijn belangrijkste verwezenlijking, die jonge componisten veel kon leren over wat er in de loop der jaren aan muzikale inzichten was gegroeid. Het bestaat uit 22 deeltjes, aria's, recitatieven en passages voor koor. Het is geen religieus drama, maar veeleer een lyrische beschrijving van de opstanding en de hemelvaart van Christus.

De argeloze luisteraar is vaak geneigd het te vergelijken met bijvoorbeeld de *Matthäus-Passion* van CPE's vader, maar vergeet daarbij dat er vijftig jaar tussen de twee werken staan. De beroemdste passie van vader Bach dateert immers uit 1729.

Dit werk bevat bijvoorbeeld geen koralen. Componeerde de vader een stuk dat was ingebed in de protestantse liturgie, dan bedacht de zoon een stuk dat allereerst een concert is en dus in een concertzaal diende te worden uitgevoerd, niet in een kerk. De muzikale uitwerking is ook helemaal anders. De intro komt over als een ouverture van een opera. Tegelijk is het een van de grote religieuze werken van de achttiende eeuw en oefende het grote invloed uit op de volgende generatie componisten. (EDS)

Carl Philipp Emanuel Bach, *Die Auferstehung und Himmelfahrt Jesu*, Ex Tempore, La Petite Bande onder leiding van Sigiswald Kuijken, Helios, CDH5478, 18 euro.

CD OPERA

Veertig jaar planken
Plácido Domingo

De intussen toch al 73-jarige tenor Plácido Domingo toonde zich in zijn rijk gevulde carrière een opmerkelijk veelzijdig artiest. Hij zong zowel de grote Italiaanse opera's als Franse en Duitse repertoirestukken. Pensioengerechtigd staat hij nog steeds op het podium. Dit voorjaar brengt hij bijvoorbeeld in de *Staatsoper* in Berlijn Verdi's *Simon Boccanegra*.

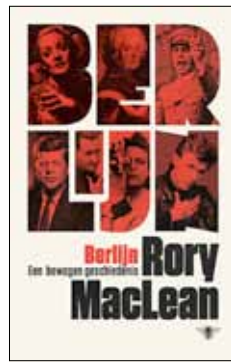
Deze drie cd's bieden een mooi overzicht van zijn optredens in de MET, de Metropolitan Opera in New York, waar hij in 1966 debuteerde. De eerste schijf bevat tenorpartijen uit de grote opera's van Verdi, de tweede is een selec-

tie uit vooral andere Italiaanse opera's zoals die van Puccini of *Pagliacci* van Ruggiero Leoncavallo. Laatstgenoemde dramatische tenorrol was dewelke waarmee Domingo voor het eerst in New York optrad. De derde schijf is een mengeling van Frans en Duits werk, waaronder dus ook enkele grote rollen in de Wagneropera's *Parsifal*, *Die Walküre* en *Lohengrin*. Het zijn vaak historische live-opnamen van de meester in actie.

Biedt deze drieling een overzicht van 's mans carrière? Deels, want in de selectie overheerst werk van Verdi en Italiaanse componisten, terwijl Domingo eigenlijk niets schuwde. In de MET bracht hij bijvoorbeeld ook operette van Franz Léhár. (EDS)

Plácido Domingo at the MET, 3 cd's, Sony Classical, 88843031602, 28,30 euro.

BOEK NON-FICTIE

Portret van een stad
Rory MacLean

Het brandpunt van Europa is niet langer Parijs of Brussel, maar Berlijn. Leiden de Duitsers immers niet de Europese Unie? Geen Europese stad veranderde echter zo van gestalte. Rory MacLean: „In Parijs draait het om romantische liefde. New York is energie. Londen was en is en blijft trendy. In Berlijn gaat het

om veranderlijkheid. De identiteit van de stad is niet gebaseerd op stabiliteit, maar op verandering. Er is geen andere stad die zo vaak zo machtig is geweest en zo diep gevallen. Geen andere hoofdstad is zo gehaat, zo gevreesd, zo geliefd geweest. Geen andere plek is zo verscheurd en vernield in vijf eeuwen vol conflicten, van godsdienstoorlogen tot de Koude Oorlog, als dit middelpunt van de ideologische strijd in Europa.”

De Canadeseschrijver Rory MacLean vertelt het verhaal van de stad aan de hand van 25 meer en minder bekende historische personages. Keizer Frederik II, de architecten Karl Friedrich Schinkel en Albert Speer en nazi-propagandaminister Joseph Goebbels ontbreken niet. Ook het verhaal van de kunstenaressen Käthe Kollwitz, Marlene Dietrich en Leni Riefensthal, van wie laatstgenoemde zich bewust verbrandde aan de nazi's, wordt verteld.

Wonderlijkste stelling in dit

boek is dat de Grote Oorlog in Berlijn 75 jaar duurde en pas eindigde met de val van de Muur in 1989 en het plotse verdwijnen van de dictatuur en de verdeling van de stad.

Vreemd is ook het hoofdstuk gewijd aan de Britse rockster David Bowie. Die kwam in de jaren 1970 naar Berlijn om zijn demonen te verslaan en nam er gedenkwaardige popalbums op. De auteur ontmoette de zanger in die jaren in wat nu (opnieuw) de hoofdstad van Duitsland is, maar toen hopeloos verdeeld was tussen Oost en West. (EDS)

Rory MacLean, *Berlijn. Een bewogen geschiedenis*, Bezige Bij, Amsterdam, 453 blz., 29,99 euro.

BOEK REIZEN

Land van vooruitgang
Harrie Lemmens

Harrie Lemmens is dé vertaler van Portugese boeken in het Nederlands. Zo tekende hij bijvoorbeeld voor de vertaling van de grote werken van auteurs

als José Saramago en Fernando Pessoa. Brazilië is het grootste Portugeestalige land ter wereld (200 miljoen inwoners), maar spreken ze er wel echt Portugees? Al vanaf de eerste bladzijden van *God is een Braziliaan* is dat een vraag. „Wat Portugal en Brazilië van elkaar scheidt, is dezelfde taal.”

Samen met zijn vrouw, fotografe Ana Carvalho, reisde Lemmens langs acht 'gezichtsbepalende' Braziliaanse steden. Het uitgestrekte Brazilië is immers ook het land van de megasteden. De auteur probeert de geschiedenis van dat complexe, multiculturele, maar toch niet veeltalige, land te begrijpen.

Is het land wel te vatten in luttele reizen? „Vernieuwing, toekomst, het zijn steeds terugkerende begrippen in de Bra-

ziliaanse geschiedenis. Vooruitgang, *progresso*, moet er komen, getrouw aan het devies van het land, maar dat proces hapert nog wel eens en pakt vaak anders uit dan gepland.” Lemmens besteedt veel aandacht aan details van ontmoetingen en natuurlijk aan de literatuur die hij overal tegenkomt.

Fijne lectuur om het land te begrijpen waar binnen afzienbare tijd het wereldkampioenschap voetbal plaatsvindt. (EDS)

Harrie Lemmens, *God is een Braziliaan*, Athenaeum - Polak & Van Gennep, Amsterdam, 2014, 335 blz., 19,99 euro.

BOEK GESCHIEDENIS

Les van de KMS
Luc De Vos & anderen

Het *Woord vooraf*, dat schreef de gewezen hoogleraar aan de Koninklijke Militaire School (KMS). En hij tekent mee voor de epiloog in deze turf van dik drie kilogram, overigens puik uitgegeven door het Davidsfonds. Luc De Vos, bekend van menig tv-optreden in dienst van de VRT-nieuwsdienst in de periode van de Golfoorlog (1990-1991) en het begin van de Irakoerlog in 2003, is echter een naam die doet verkopen en daarop zetten ze in Leuven natuurlijk gretig in. Het echte werk is van twee actieve officieren verbonden aan de KMS, Tom Simoens en Dave Warnier, en van een beroepshistoricus, Franky Bostyn, de oprichter en

conservator van het Memorial Museum Passchendaele 1917.

Dat 'echte werk' is een behoorlijk gedetailleerd overzicht van alle militaire operaties tijdens Wereldoorlog I op Belgische bodem of waarbij Belgische troepen betrokken waren. Voorbeelden van dat laatste zijn het expeditiekorps met Belgische vrijwilligers dat in 1916 en 1917 met hun autokanonnen werd ingezet aan het oostfront of de Belgische koloniale troepen die het in dezelfde jaren in Rwanda (Duits-Oost-Congo) moesten opnemen tegen de heuse Duitse guerrilla van kapitein Wintgens.

Al waan je je bij het lezen soms in een geschiedenisles aan de KMS (of zo stelt ondergetekende zich dat althans voor door de rigoureuze en minutieuze uiteenzetting van achtergronden en context, inclusief een schets van het totale plaatje van internationale verhoudingen en betekenisvolle voorgeschiedenis, en door de onmiskenbaar militaire analyses van de planning en de uitvoering op het terrein), '14-18. Oorlog in België' is zo opgevat en uitgewerkt dat je zelfs als militair onkundige leek elke veldslag of rimpeling in de stellingenoorlog perfect moet kunt

vatten. Met dank ook aan de uitmuntende kaarten en de honderden zorgvuldig uitgekozen foto's. De meeste daarvan werden nog nooit gepubliceerd en stuk voor stuk worden ze in het boek voorzien van een verhelderend bijschrift. Een pluim daarvoor!

De inleider van het boek heeft gelijk. In de lawine publicaties in het Nederlands die naar aanleiding van het eeuwfeest van de Grote Oorlog over ons heen dendert, is er ook nood aan boeken over de kern van de zaak: een analyse van het wapengekletter zonder dewelke je impact en gevolgen toch niet begrijpt. (PG)

Luc De Vos, Tom Simoens, Dave Warnier & Franky Bostyn, '14-18. Oorlog in België', Davidsfonds, Leuven, 2014, 588 blz., 55 euro.